

4

NAUČNÁ STEZKA LOUČNÁ POD KLÍNOVCEM LEHRPFAD LOUČNÁ POD KLÍNOVCEM

Mlýny a hamry

Až do vynálezu parního stroje a elektřiny byla pro člověka hlavním zdrojem energie proudící voda. Proto i při všech hlavních vodních tocích stékajících z prudkých svahů Klínovce a okolních vrchů byly již odpradána zakládány četné provozy poháněné vodními koly. Šlo jednak o klasické obilné mlýny, které mlely obilí dovezené sem z podhůří, ale také o pily a papírny a zařízení související s těžbou a zpracováním rud – stoupy, hutě, železné hamry či drátovny na výrobu taženého drátu. Mnoho jich stávalo jak na Černé vodě, pramenící pod Meluzinou a protékající pod touto zastávkou dále ke Kovářské, tak na Bílé vodě v Háji i na Polavě, hraničním toku oddělujícím Loučnou pod Klínovcem a Oberwiesenthal.

K nejstarším mlýnům v této oblasti patřil například Lauxův mlýn na Polavě v Českých Hamrech známý už z 16. století nebo Červený hamr (Roter Hammer) v Unterwiesenthalu vybudovaný pravděpodobně již v polovině 15. století. Radu mlýnů na českém i saském břehu Polavy u Loučné zachycuje i nejstarší, tzv. Óderova mapa vzniklá mezi lety 1586 a 1634.

Vodní kola mlýnů a dalších zařízení pracovala vesměs na svrchní vodu, která k nim byla přiváděna umělými náhony a po vantrokách. Aby měla vodní kola dostatek vody, byly u mlýnů často zřizovány rybníky. Poslední mlýny se udržely v činnosti do přelomu 19. a 20. století, poté většinou zanikly nebo byly přebudovány pro jiný účel. Například z Höferova nebo Lauxova mlýna vznikly již v 19. století hostince, z drátovny na Černé vodě se již před rokem 1870 stala myslivna a v Schaderově a Schlickově mlýně v Háji byla zřízena pekařství.

Mühlen und Hämmer

Bis zur Erfindung von Dampfmaschine und Elektrizität war fließendes Wasser die Hauptenergiequelle des Menschen. Daher befanden sich an allen Hauptgewässern, die die steilen Hänge des Keilbergs (Klínovec) und der umliegenden Berge herabfließen, schon seit Menschengedenken zahlreiche Betriebe, die mit Wasserrädern angetrieben werden. Zum einen handelte es sich dabei um klassische Getreidemühlen, die das aus dem Vorgebirge hierhin gebrachte Getreide mahlten, zum anderen aber auch um Sägewerke und Papierfabriken sowie um Anlagen, die mit der Gewinnung und Verarbeitung von Erz zusammenhängen – Pochwerke, Hütten, Eisenhammer und Drahtwerke. Viele von ihnen standen am Černá voda, das am Fuße des Wirbelsteins (Meluzína) entspringt und unterhalb dieser Station weiter nach Schmiedeberg (Kovářská) weiterfließt, am Bílá voda in Háj und auch am Pöhlbach (Polava), dem Grenzbach zwischen Loučná pod Klínovcem und Oberwiesenthal.

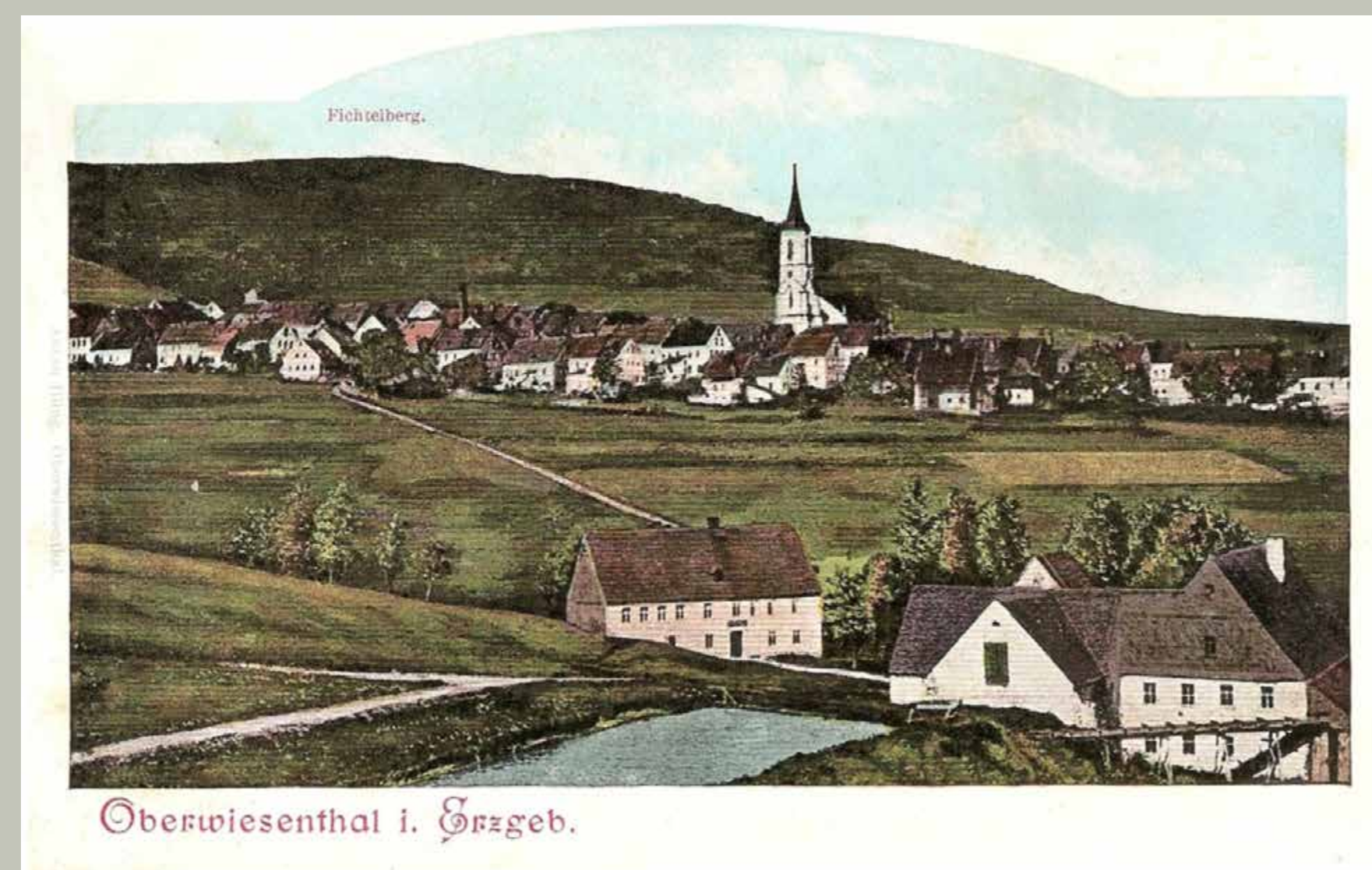
Zu den ältesten Mühlen dieser Region gehörten unter anderem die schon aus dem 16. Jh. bekannte Laux-Mühle in Böhmischem Hammer (Česke Hamry) und der wahrscheinlich schon in der Mitte des 15. Jh. errichtete Rote Hammer in Unterwiesenthal. Eine ganze Reihe von Mühlen am Ufer des Pöhlbaches bei Böhmischem Wiesenthal ist auch auf der ältesten Karte der Region, der sog. Ur-Oeder-Karte aus den Jahren 1586–1634, vermerkt.

Die Mühlen und Hämmer benutzten durchweg überschlächte Wasserräder, das Aufschlagwasser wurde durch Kunstgräben und Mühlgerinne zugeführt. Damit die Wasserräder genügend Wasser hatten, wurden bei den Mühlen Teiche angelegt. Die letzten Mühlen wurden bis Ende des 19., Anfang des 20. Jh. betrieben, danach verschwanden sie zumeist oder wurden für andere Zwecke umgebaut. So entstanden beispielsweise aus der Höfer- und der Laux-Mühle schon im 19. Jh. Gasthäuser, aus dem Drahtwerk am Schwarzwasser wurde schon vor 1870 eine Försterei, und die Schader- und die Schlick-Mühle in Stolzenhain wurden jeweils in eine Bäckerei umfunktioniert.

Provozy poháněné v minulosti vodními koly v okolí Loučné pod Klínovcem (z různých pramenů sestavil Michal Urban). Řada dalších zařízení pracovala i dále na sever v Kovářské a Vejprtech.

Betriebe in der Umgebung von Böhmischem Wiesenthal (Loučná pod Klínovcem), die in der Vergangenheit mit Wasserrädern angetrieben wurden (aus verschiedenen Quellen zusammengestellt von Michal Urban). Eine ganze Reihe von Anlagen arbeitete auch weiter im Norden in Schmiedeberg (Kovářská) und Weipert (Vejprty).

Pschornův mlýn s rybníkem a vantroky v Loučné pod Klínovcem kolem roku 1900, v pozadí Oberwiesenthal Pschorn-Mühle mit Teich und Mühlgerinnen in Böhmischem Wiesenthal um das Jahr 1900, im Hintergrund Oberwiesenthal

Mlýn Mühlhänselmühle (na pohlednici chybně Mühlhäuselmühle) založený před rokem 1660 na saském břehu Polavy naproti Loučné sloužil po 1. světové válce jako turistická ubytovna. V pozadí bývalý Albansův mlýn přeměněný počátkem 20. století na turistické středisko Dresdner Heim.

Die Mühlhänselmühle (auf der Ansichtskarte fälschlicherweise Mühlhäuselmühle), die noch vor dem Jahr 1660 am sächsischen Ufer des Pöhlbaches gegenüber von Böhmischem Wiesenthal gegründet worden war, diente nach dem Ersten Weltkrieg als Touristenunterkunft. Im Hintergrund die ehemalige Albansmühle, die zu Beginn des 20. Jh. zum Touristenzentrum Dresdner Heim umgebaut wurde.

Osada Königův Mlýn u Háje v roce 1939

Der Weiler Königsmühle bei Stolzenhain (Háj) im Jahre 1939

Königsmühle (Königův mlýn)

Výše v údolí Černé vody se nachází zaniklá osada Königsmühle (Königův Mlýn), která kromě vlastního obilného mlýna čítala šest dalších stavení. Jejich němečtí obyvatelé byli v letech 1945–1946 odsunuti, ale na rozdíl od stovek jiných vsí a osad v Krušných horách, které po 2. světové válce zmizely téměř beze stopy, jsou rozvaliny původních budov stále dobře patrné. Od roku 2012 se zde koná pravidelně v srpnu landartové setkání Königsmühle, během něž se místo s úchvatnou atmosférou na několik dní promění v galerii pod širým nebem a ožije hudebními, literárními a divadelními vystoupeními.

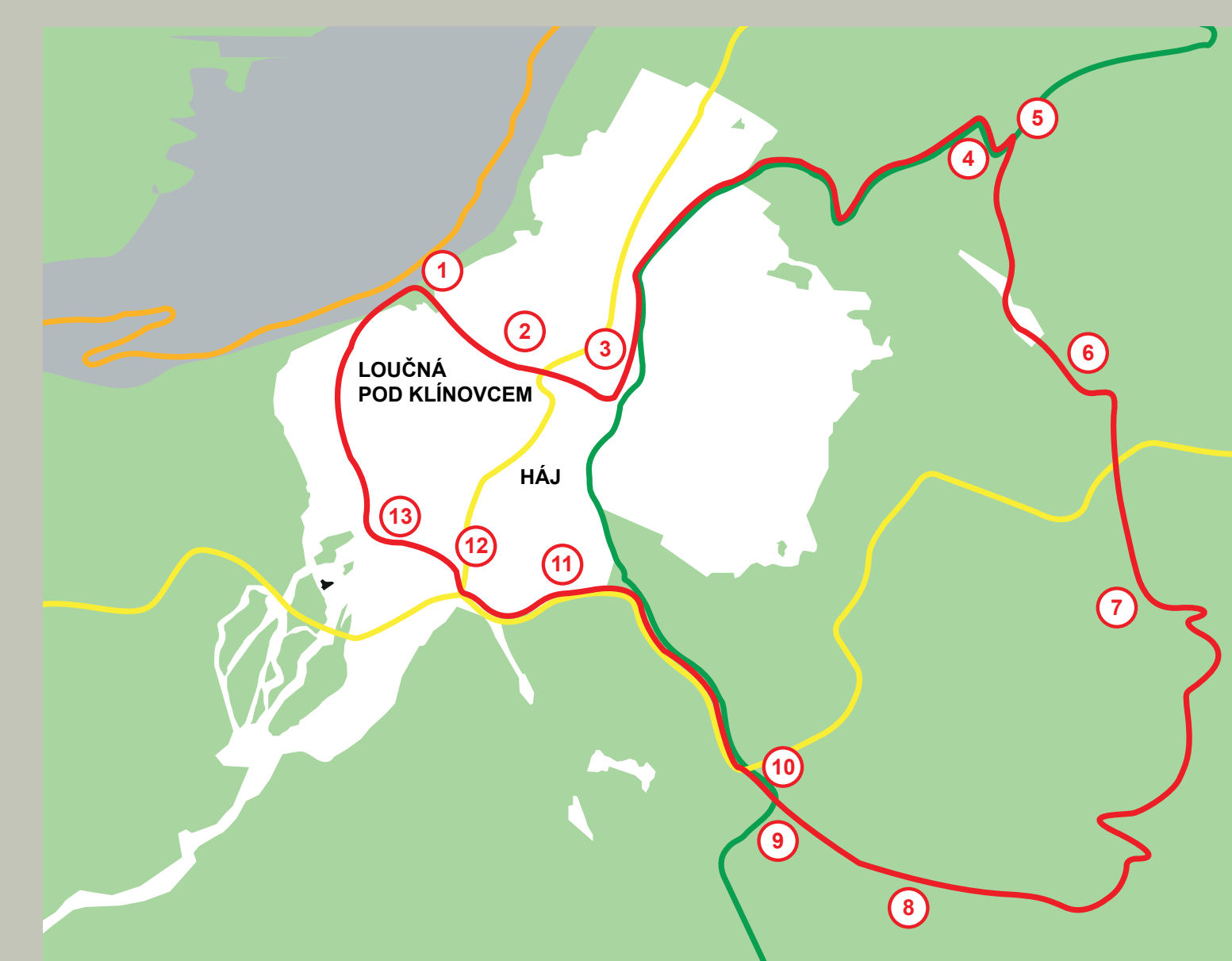
Königsmühle (Königův mlýn)

Etwas höher im Tal des Schwarzwassers (Černá voda) befindet sich der Weiler Königsmühle (Königův Mlýn), der neben einer eigenen Getreidemühle noch sechs weitere Gebäude zählte. Deren deutsche Bewohner wurden 1945/46 vertrieben, doch im Unterschied zu Hunderten anderen Dörfern und Weilern des Erzgebirges, die nach dem Zweiten Weltkrieg fast spurlos verschwanden, sind die Ruinen der früheren Gebäude immer noch gut zu erkennen. Seit 2012 findet hier im August regelmäßig das Landart-Treffen Königsmühle statt, an dem sich dieser Ort mit seiner faszinierenden Atmosphäre für mehrere Tage in eine Galerie unter freiem Himmel mit Live-Musik, literarischen Darbietungen und Theateraufführungen verwandelt.

Bývalá osada Königův Mlýn v současnosti (foto Petr Mikšíček)

Der ehemalige Weiler Königsmühle heute (Foto: Petr Mikšíček)

- Legenda / Legende
1. Loučná pod Klínovcem / Böhmischem Wiesenthal
2. Malif Gustav Zindel / Maler Gustav Zindel
3. Háj / Stolzenhain
4. Mlýny a hamry / Mühlen und Hämmer
5. Vápenka / Kalkwerk
6. Geologie
7. Lesní hospodaření / Forstwirtschaft
8. Krušnohorské tisícovky / Tausender im Erzgebirge
9. Meluzína / Wirbelstein
10. Mýto - Bärenwald / Maut - Bärenwald
11. Pastviště / Weberberg
12. Hofberg / Hofberg
13. Klínovec a Fichtelberg / Keilberg und Fichtelberg

Naučná trasa je vedena převážně po udržovaných cestách, má 13 zastávek a měří cca 17,5 km. Der Lehrpfad ist meistens auf befestigten Wegen geführt, hat eine Länge von ca. 17,5 km und beinhaltet 13 Haltestellen. Texty / Texte: Michal Urban, Petr Bohdálék

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung. Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar. Interreg VA / 2014–2020

MONTANREGION KRUSNÉ HORY - ERZGEBIRGE, O.P.S.

krušnohorský